Hitchcock Alfred (1899-1980) :)

Slávny hollywoodsky režisér a scenárista anglického pôvodu. Zakladateľ hororu ako nového filmového žánru. Prezývaný „Majster napätia“. K jeho najznámejším filmom patria *Ani tieň podozrenia*, *Okno do dvora*, *Psycho*, *Vtáky*, *Topaz, Vertigo*.
Napriek niekoľkým nomináciám ani raz nezískal sošku Oscara. Popri filme bol činný aj literárne.

Hitchcockova kariéra sa spočiatku vôbec nepodobala na to, čím sa mala neskôr stať. Najskôr pracoval v odvetví, ktoré s filmom nemalo nič spoločné. Zamestnal sa vo svojom rodisku, v Londýne, ako bankový úradník. Využil však svoj výtvarný talent a fantáziu a prispieval do rôznych časopisov karikatúrami, vďaka čomu sa neskôr zamestnal ako kreslič titulkov. Bolo to jeho prvé priblíženie k svetu filmu. Už vtedy videl, že mu môže ponúknuť mnoho. Začal písať scenáre, pôsobil ako výtvarník a asistent réžie. V podstate najmä tieto skúsenosti mu neskôr pomohli vytvoriť svoje najlepšie diela, keďže na vlastnej koži pocítil ako funguje celý mechanizmus výroby filmu, pochopil, do akej miery sú jeho jednotlivé zložky prepojené a ako od tohto prepojenia závisí celková pôsobivosť a vierohodnosť výsledného diela.

Jeho debutom bol film *Bludisko lásky* (1925), ale dôležitým je najmä jeho tretí film *Príšerný hosť* (1926). Už v tomto filme sa mu podarilo vytvoriť dokonale napätú atmosféru pochmúrnych londýnskych zákutí. Napätie je založené na rytme, v ktorom sú jednotlivé udalosti predostierané. Rodina upodozrieva svojho podnájomníka, že je brutálnym a obávaným vrahom, po ktorom sa intenzívne pátra. Jeho správanie potvrdzuje ich domnienky. Pred zlynčovaním ho zachráni nečakaná správa, že pravý vrah bol odhalený. Podozrivé správanie je nakoniec vysvetlené: sám na vlastnú päsť pátral po vrahovi.

Film z roku 1929 *Jej spoveď* bol pôvodne koncipovaný ako nemý film. Napokon boli vytvorené dve verzie – jedna nemá a jedna zvuková – aby film mohol byť premietaný aj v nemých kinách. Je to príbeh ženy menom Alice, ktorá v sebaobrane zabije maliara. Vyšetrovaním je poverený jej priateľ Frank. Ten sa síce čoskoro dozvie pravdu, ale neprezradí ju. Obaja sú však vydieraní neznámym. Keď mu pohrozia, že ho obvinia z vraždy, dá sa na útek, pri ktorom však zahynie pádom zo strechy. Alice sa zmocňuje dvojnásobný pocit viny a chce sa priznať, no nestihne to. Pocit hrôzy je tu vyvolaný použitím svetelných trikov a zvukových prostriedkov. Tento film zaznamenal obrovský úspech.

Muž, ktorý vedel príliš mnoho (1934) je filmom o manželoch Lawrencenovcoch, ktorí sa na dovolenke spriatelia s britským agentom Louisom. Ten je zavraždený, no ešte predtým vyzradí svoje tajomstvo pani Lawrencenovej. Zločinci sa však o tom dozvedia a unesú jej dcéru. Pán Lawrencen v úsilí oslobodiť ju sám padne do zločineckých rúk. Tento film bol spracovaný Hitchcockom nanovo v roku 1955 a uvedený ako remake pod tým istým názvom.

Film *Zmiznutá žena* bol natočený v roku 1938. Pri nakrúcaní boli použité rôzne technické výdobytky ako napríklad 30 metrov dlhý model vlaku. Dej sa totiž odohráva práve vo vlaku. Mladý anglický pár cestou po Balkáne zistí, že ich spolucestujúca, staršia pani, zmizla. Pustia sa do pátrania a nájdu ju v kupé špióna dr. Hartza. Stará pani nie je obyčajná cestujúca, je agentkou tajnej služby a dr. Hartz je jej protivníkom. Dvojica rozohrá dômyselnú hru ľsti a humoru a oslobodí svoju spolucestujúcu. Nakoniec sa všetci traja šťastne vracajú domov, na územie Veľkej Británie. Tento film bol veľmi vysoko ocenený kritikou pre výborné vykreslenie charakterov postáv a skvelú kombináciu napätia a humoru.

Tridsať deväť stupňov, veľká špionážna dráma z roku 1935, v sebe zahŕňa všetky Hitchcockove obľúbené motívy. Richard Hannay, Kanaďan, navštívi v Londýne varieté, v ktorom vidí vystúpenie iluzionistu Mr. Memoryho. Tam sa zoznámi s istou ženou, ktorá mu porozpráva o špionážnej skupine. Následne sa žena stáva obeťou vraždy a

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

hlavným podozrivým je, samozrejme, Richard. Ten sa vyberie do Škótska, aby našiel ozajstného páchateľa, šéfa špiónov, profesora Jordana. Začína sa veľká naháňačka, počas ktorej sa Richard zoznámi s pôvabnou dievčinou, niekoľkokrát naozaj len o chlp unikne svojim prenasledovateľom a na konci sa mu skutočne podarí prípad objasniť. Nitky príbehu sa zbiehajú vo varieté, kde celý príbeh začal.

Film *Proces Mary Baringovej* (1930) bol natočený na námet divadelnej hry Clemenca Danea, ktorej strnulosť a ťažkopádnosť sa podarilo Hitchcockovi prekonať vtipom a zmyslom pre napínavé efekty. Ide o príbeh ženy obvinenej z vraždy a odsúdenej na trest smrti. Dramatik John Menter, jeden z porotcov, verí v jej nevinu a začne pátrať po dôkazoch v divadelnom zákulisí. Podarí sa mu objaviť skutočného vraha a rafinovaným spôsobom, na základe znalosti Hamleta, ho aj usvedčí.

Kontroverzným sa stal pre publikum film *Sabotage* (1936) pre svoj cynizmus a predpoklad, že v každom z nás sa skrýva potenciálny zločinec. Verloc, na prvý pohľad pôsobiaci ako normálny občan, majiteľ malého kina, žijúci usporiadaným spôsobom, je v skutočnosti špión pracujúci pre tajnú organizáciu. Verloc organizuje atentát, aj keď polícia je mu už na stope. Po malom bratovi svojej ženy pošle balíček s bombou. Školský autobus ale uviazne v dopravnej zápche, takže bomba exploduje a chlapec umrie. Keď sa o tom dozvedá Verlocova žena, zabije svojho manžela a celý príbeh porozpráva policajtovi.

Prvý Hitchcockov hollywoodsky film z roku 1940 *Rebecca* sa vyznačuje dokonale vystupňovaným napätím pôsobiacim na psychiku diváka a dusnou atmosférou neistoty. Je to príbeh mladej ženy, ktorá sa vydá za vdovca, ktorého prvá žena prišla o život za zvláštnych okolností. Nová pani Winterová sa nasťahuje do domu svojho manžela, ktorý, rovnako ako domáca Denwersová, sa nevie zbaviť spomienok na mŕtvu Rebeccu. Aby mohol byť vykonaný pitevný nález, Rebeccina smrť sa stáva predmetom vyšetrovania. Celá situácia sa tým stáva ešte neznesiteľnejšou. Podozrivým z vraždy je aj pán Winter. Tým jeho nové manželstvo utrpí ďalšiu ranu. Bezvýchodisková situácia sa napokon vyrieši: Rebecca sama spáchala samovraždu, keď zistila, že trpí nevyliečiteľnou rakovinou. Pani Denwersová tragicky zahynie pri požiari. Tento príbeh zaujal pozornosť divákov postupným odkrývaním nebezpečenstva. Prostredie zámku je ideálnym miestom pre tajuplný dej a nečakané zvraty. Postava pána Wintera ostáva po celý čas nejasná a neostrá. Domáca pani Denwersová sa často objavuje nečakane a navodzuje dojem zlovestnosti. Ten je umocnený faktom, že ju vôbec nevidieť chodiť. Pomocou rýchlych strihov a krátkych záberov sa jednoducho objaví a znova zmizne.

V thrilleri *Podozrenie* (1941) sa hlavnej úlohy Johna Aysgartha ujíma Cary Grant. Za Johna sa po rýchlej známosti vydá mladá Lina MacKinlabová. Po čase však zistí, že John je nevyliečiteľný sukničkár a že ho v podstate ani nepozná. Naviac v nej rastie podozrenie, že ju chce John zabiť, aby sa dostal k jej peniazom. Napätie vrcholí vo chvíli, keď John nesie svojej manželke pohár mlieka po schodoch. Divák sa snaží odhadnúť, či je mlieko otrávené, alebo nie. Hitchcock použil veľmi dobrý trik ako z pohára urobiť ústredný bod. Postavil zaň malú lampu a preto sa zdalo, že z jeho vnútra vychádzajú lúče. Po sérii napínavých zápletiek sa film nečakane rozuzlí.

Thriller o mladom leteckom mechanikovi obvinenom zo sabotáže nesie názov *Saboteur* (1942). Mechanik uniká pred prenasledovateľmi, aby mohol dokázať svoju nevinu a odhaliť skutočného sabotéra. Na úteku stretáva ženu, ktorá mu po počiatočnej nedôvere pomáha. Spolu sa im podarí sabotáži zabrániť a určiť skutočného vinníka. Film sa končí presláveným záberom na Sochu slobody, z ktorej sabotér spadne a zabije sa.

Hitchcockov slávny kriminálny film *Ani tieň podozrenia* (1943) zožal veľký úspech u kritiky. Je to vydarená štúdia spoločenských vzťahov v malom americkom meste a jeho spôsobu vyrovnávania sa s násilím a zločinom. Emmu Newtonovú a jej neter Charlie navštívi Emmin brat Charles Oakley. Je to zámožný pán a obyvatelia malého mesta mu prejavujú úctu. O niečo neskôr prichádzajú za Oakleyom dvaja cudzinci. Sú to detektívi a podozrievajú ho zo spáchania niekoľkých vrážd vdov. Charlie sa to dozvie a začne nenápadne preverovať podozrivého. Všetko nasvedčuje tomu, že je vrahom. Rozhodne sa s ním o tom otvorene porozprávať, ale zdá sa, že potom tieň podozrenia nadobro mizne, lebo za zločinca je označený nakoniec ktosi celkom iný. Charles sa však napriek tomu odhodlá mestečko opustiť a jeho neter ho odprevádza k vlaku. Charles sa pokúsi sotiť ju pod vlak, pretože on je skutočným vrahom a ona zase jediným svedkom. Nepodarí sa mu to a pri bitke sám vypadne z vlaku a zabije sa. Mestečko mu vystrojí pompézny pohreb so všetkými poctami, lebo svoje tajomstvo si nechal pre seba.

Lifeboat (1943) je prvým Hitchcockovým celovečerným filmom s vojenskou tematikou. Na malom záchrannom člne sa plavia tri ženy a šesť mužov, z ktorých jeden je nemecký kapitán ponorky, ktorá bombardovala potopenú loď spojencov. Nemec postupne preberá velenie na člne a tajne sa snaží nadviazať spojenie s nemeckou loďou. Jeden z Američanov ho odhalí. Pri zápase uprostred noci ho Nemec zhodí do mora a snaží sa čin maskovať ako samovraždu. Ostatní však zistia, čo spáchal a dozvedia sa aj o jeho plánoch a zabijú ho tesne predtým ako sa mu podarí nadviazať spojenie. Nemecká loď je tiež napokon zneškodnená americkou, ktorá sa

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

nečakane objaví v jej blízkosti. V tomto filme je viac ako politické pozadie dôležitá konfliktná situácia, v ktorej sa stupňuje napätie medzi úplne rozdielnymi charaktermi na obmedzenom priestore.

Všetky tieto filmy patria do kategórie Hitchcockových filmov s krimi tematikou, sú to vlastne filmy raného obdobia jeho tvorby. Okrem nich sme možno zaradiť tiež *Number seventeen* (1932), *Štyria vyzvedači* (1936), *Young and Innocent* (1937), *Jamaica Inn* (1939), *Foreign Correspondent* (1940), *Suspicion* (1941), *Spellbonna* (1945), *The Paradine Case* (1947), *Notorious* (1948), *Rope* (1948), *Under Capricorn* (1948), *Stage Fright* (1950), *Stangers On a Train* (1951), *I Confess* (1953), *Vražda na objednávku* (1954), *Okno do dvora* (1954), *To Catch a Thief* (1955), *The Trouble With Harry* (1956). V nich si režisér cibrí svoje schopnosti vyvolávať pocity hrôzy, vybičovať divákovu pozornosť a priviesť ho do stavu veľkého napätia. V podstate v nich postupne definuje všetky základné a opakujúce sa prvky svojich filmov. Sú to predovšetkým strata identity v dôsledku náhleho ohrozenia, hon na človeka, splývanie skutočnosti so zlým snom, sústredenie deja na úzky priestor a drastické scény. Pre tieto filmy je však ešte charakteristický určitý humor, ktorého má Hitchcock nadostač, a mimochodom, ide o veľmi kvalitný inteligentný humor. Ten sa už však v jeho neskoršej tvorbe neobjavuje, aspoň nie tak nápadne. Mnohokrát bol však vyslovený názor, že celá Hitchcockova tvorba je nasýtená určitým príznačným typom humoru, o ktorom sa nedá priamo povedať, že je čierny alebo morbídny. V podstate je to Hitchcockova oduševnenosť pre určitý pohľad na život, ktorá je v jadre veľmi blízka humoru.

Hitchcock si vybudoval celý rad symbolov, ktoré rád využíval na vyjadrenie nastávajúceho pocitu hrôzy. Či sú to predmety alebo deje, takmer pravidelne sa opakujú a naznačujú, že „práve teraz sa to stane" a zároveň umocňujú dôležité momenty. Okuliare a rozbité sklá ako symbol smrti, pády – najčastejší symbol strachu zo straty kontroly nad sebou alebo nad niekým iným, ruky symbolizujúce túžbu zmocniť sa niekoho, vlastniť ho, vnútiť mu svoju vôľu, často sa objavuje vražda uškrtením, nože sú symbolom záhuby a neodvratnej tragédie, kľúče symbolizujú moc a nadvládu, šperky sú využívané na zvádzanie a vytvorenie puta a závislosti.

Počas tohto obdobia odchádza Hitchcock (roku 1939) do Hollywoodu, kde uzatvára zmluvu s Davidom O. Selznickom. Tento moment je veľmi dôležitý nie len pre jeho tvorbu. Jeho filmy sú čím ďalej, tým plnšie psychológie. A podobne je to s režisérovým životom. Hitchcock pristupuje k zmluve veľmi zodpovedne, čo u neho vyvoláva silný pocit viazanosti. Podľa neoficiálnych zdrojov však tvrdil, že často prerastal až do pocitu obmedzenia. Napriek tomu sa snaží vytvoriť si svoj vlastný štýl a rukopis. Ten sa naplno prejavuje v jeho neskoršej tvorbe.

Väčšine ľudí sa pri vyslovení mena Alfred Hitchcock vynoria v mysli filmové tituly *Psycho*, *Vtáci* a poniektorým aj *Vertigo*. Tieto filmy síce nemajú spoločný námet, ani neboli rovnako prijaté publikom tej doby, ale prvok, ktorý ich spája, je spôsob prezentácie hrozného. Kým v ostatných filmoch sú napätie a hrôza dôkladne zašifrované a takmer len tušené, tu sa už dostávajú priamo do deja. Postavy majú strach. A to je hlavným obsahom filmu: prejav hrôzy ako reakcia na rôzne podnety. Samozrejme, i tu Hitchcock využíva svoje obľúbené a účinné prostriedky na vyvolanie strachu, no viac a výraznejšie sa zahráva s trasúcou sa divákovou dušičkou.

Ústredným motívom filmu*Vertigo* (1958) je strach z výšok. Touto fóbiou trpí mladý policajt Ferguson, ktorý sa práve z tohto dôvodu musel vzdať svojho povolania. Priateľ ho požiada, aby dohliadal na manželku svojho známeho, ktorá má samovražedné sklony. Madeleine sa stane Fergusovou tajnou láskou. No spácha samovraždu skokom z veže. Ferguson sa nedokázal premôcť, ovládnuť svoj strach a zachrániť ju. Po čase stretne ženu, ktorá sa na mŕtvu Madeleine veľmi podobá. Ferguson si veľmi želá uskutočniť aj nemožné a to dosiahnuť, aby Madeleine opäť žila. Preto chce zmeniť jej výzor. Postupne si uvedomuje, že táto žena je naozaj Madeleine, ktorá svoju samovraždu nafingovala, aby zakryla vraždu manželky jej milenca, ktorú spáchala. Ferguson chce Madeleine prinútiť, aby sa priznala, ona sa však pri zápase zrúti z veže a zabije sa. Majstrovsky vykreslené vnútorné prežívanie hlavného hrdinu, jeho úzkosti a neprekonateľného strachu slúži Hitchcockovi ku cti rovnako, ako využitie rýchlej jazdy kamery. To navodzuje u diváka skutočný pocit závrate.

Film *Psycho* (1960) je v podstate prevratným počinom v dejinách thrilleru. Pre vyjadrenie násilia režisér nepotrebuje žiadne hrôzostrašné a krvavé scény, bez veľkého hluku a zbytočnej pompéznosti podáva príbeh spočiatku nevysvetliteľnej vraždy. Dej sa začína zábermi z bežného milostného života Marion, mladej sekretárky, a Sama, jej milenca. Marion spreneverí 40 000 dolárov, aby mohla žiť so Samom. Najprv sa však musí ukryť a vyberie si na to osamelý motel. Jeho majiteľom je Norman Bates. Tam však jej príbeh končí, je zavraždená. Scéna vraždy nožom v sprche z tohto filmu sa stala legendárnou. Zaujímavé je, že nôž drží ruka akejsi starej ženy, hoci po takejto postave v doterajšom deji niet ani stopy. Zavraždený je aj detektív poverený pátraním. Sam však prichádza, aby odhalil Batesovo tajomstvo: po smrti dominantnej matky zošalie, prevezme na seba jej osobnosť a vraždí všetky ženy, ktoré ho priťahujú. Prevratnosť filmu tkvie aj v skutočnosti, že v ňom nie sú podrobne vykresľované charaktery jednotlivých postáv. Napätie nie je nijakým spôsobom zjemňované.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Tento film sa obracia na mladšiu generáciu divákov a odzrkadľuje názorové zmeny v Hollywoode.

Filmom *Vtáci* (1963) sa opäť Hitchcockovi podarí poriadne divákom zabrnkať na nervy. Tento film bol uvedený po veľkej reklamnej kampani a nesklamal. Mladý advokát Mitch a atraktívna blondínka z dobrej rodiny Melanie sa stretávajú v obchode s vtáctvom. Spoločne sa vyberú do Mitchovho rodného mesta Bodega Bay. Z nepochopiteľných dôvodov na Melanie zaútočí čajka. Aj ostatní vtáci sa začínajú správať nepokojne a zhromažďujú sa v meste, akoby čakali povel na útok. Medzitým Melanin oríchod k Mitchovým rodičom vyvoláva v rodine skryté napätie. Vtáčia agresivita však už prepuká naplno. Vtáky začínajú útočiť. Napadnú dom, farmu, skupinu školákov... Melanie sa podarí uniknúť pred ich smrtiacimi zobákmi a pazúrmi a ukryť sa v dome Mitchových rodičov. Táto vyhranená situácia ju zblíži s Mitchom. Napokon sa v okamihu zdanlivého pokoja rozhodnú, spolu s celou rodinou, opustiť dom neustále ohrozovaný kŕdľami vtákov. Celý film sa od začiatku do konca nesie v napätej atmosfére. K tomu sa pridružuje aj niekoľko prekvapujúcich zvratov. Skľučujúca atmosféra je navodená akustikou charakteristickou zvláštnymi zvukmi, elektronickým šumom a vtáčím krikom. Pri výrobe bolo použitých viac ako 350 trikových záberov. Tento snímok odštartoval éru „zvieracích“ filmov.

Okrem strašidelných filmov Alfred Hitchcock režíroval aj niekoľko filmov s vojnovou tematikou. Veľmi rád sa vo svojich filmoch sám objavoval. Na plátne ho vidieť ako náhodného okoloidúceho, bezvýznamnú postava, zaujímavú iba tým, že je stvárňuje sám režisér.

Menej, hoci predsa, je známa Hitchcockova literárna tvorba. Veľmi rád zbieral rôzne strašidelné historky a príbehy, či už vymyslené, alebo inšpirované skutočnosťou a tie vychádzali v niekoľkých zbierkach. Popri filmovaní príležitostne sám literárne tvoril.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania